

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів ХХVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали ХХVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

Зоська Яна,
доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри філософії та соціології
Маріупольський державний університет

Іванець Тетяна,
кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри філософії та соціології
Маріупольський державний університет

ЛОКАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна війна в Україні актуалізувала проблему ідентичності на всіх її рівнях – від індивідуального до національного, водночас суттєво трансформували локальні ідентичності територіальних громад. Локальна ідентичність в умовах війни перестає бути виключно чинником соціальної згуртованості та розвитку і набуває екзистенційного виміру, пов'язаного з виживанням, опором, втратою та переосмисленням простору «малої батьківщини».

Проблема ідентичності активно аналізується в межах різних наукових парадигм – психоаналітичної, соціологічної, примордіалістської та конструктивістської [2, с.10-11]. У межах психоаналітичного підходу З. Фрейд, вводячи поняття «ідентифікації», заклав підґрунтя для розуміння глибинних механізмів формування ідентичності [2, с.7]. Символічні інтеракціоністи (Дж. Мід, Ч. Кулі, Г. Блумер) наголошували на комунікативній природі ідентичності, що формується у взаємодії індивіда з соціальними групами та колективними уявленнями про «самість» [2, с.8].

Важливе значення для аналізу локальної ідентичності має конструктивістський підхід, який розглядає ідентичності як гнучкі, множинні та такі, що здатні змінюватися під впливом соціальних трансформацій [2, с.10]. Саме ця теоретична рамка є найбільш продуктивною для осмислення впливу війни, оскільки воєнні події радикально змінюють соціальні практики, комунікації та символічні уявлення про простір.

Міждисциплінарне розуміння ідентичності запропонував Е. Еріксон, який визначав її як поєднання усвідомлення власної тотожності та визнання цієї тотожності з боку інших. Ідентичність, за Еріксоном, формується в конкретному соціальному середовищі та змінюється впродовж життя, що є принципово важливим для аналізу ідентичностей у ситуації війни, масових переміщень та руйнування звичних соціальних зв'язків [5, с.8].

Локальна ідентичність є складовою територіальної ідентичності та функціонує на локальному рівні поряд із регіональним, національним і глобальним. Вона може бути визначена як ідентифікація індивіда з певною територією та місцевою спільнотою, що включає почуття належності, спільні цінності, норми, традиції та колективну пам'ять [1, с.150-151]. У довоєнний період формування локальної ідентичності в Україні було тісно пов'язане з процесами децентралізації та розвитком об'єднаних територіальних громад.

В умовах війни відбувається суттєва трансформація всіх трьох рівнів локальної ідентичності: емоційного, когнітивного та поведінкового [3]. Емоційний рівень загострюється через втрату дому, травматичний досвід окупації або бойових дій; когнітивний – через переосмислення історії та символів місця; поведінковий – через активізацію практик солідарності, волонтерства, спротиву або вимушеної дистанціації від території.

Війна також радикально змінює імідж територій і громад. Як зазначають дослідники, локальна ідентичність формує імідж громади, який створює відчуття захищеності та гордості за «малу батьківщину» [4, с.141]. У воєнних умовах цей імідж може трансформуватися з економічного або культурного образу в символ спротиву, трагедії або героїзму, що безпосередньо впливає на самоідентифікацію мешканців та вимушених переселенців.

Отже, локальна ідентичність в умовах війни постає як динамічний соціальний феномен, що поєднує досвід втрати й приналежності, травми й солідарності, руйнування та символічного відновлення простору. Її дослідження є важливим не лише для теоретичного осмислення соціальних змін, а й для практик післявоєнної відбудови, реінтеграції громад та відновлення соціальної згуртованості.

Література

1. Євтушенко О., Суслов М. Поняття «локальної ідентичності» в категоріальному апараті науки державного управління. *Public Administration and Regional Development*. 2021. №1: С. 140-165.

2. Зорич О. Феномен ідентичності: конфлікт інтерпретацій. *Наукові записки*. Випуск 5 (67). 2018. К.: ІПіЕНД ім.І. Ф. Кураса НАН України. С. 4-13. URL :https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/zorych_fenomen.pdf

3. Котенко Я., Ткачук А. Локальна ідентичність і об'єднані територіальні громади (видання друге, виправлене та доповнене) К.: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. 56 с. URL :https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/451/web_book_Lokalna_identich-PRN_148x210_2-e-v.pdf10. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис. М. : Прогресс, 1996. 344 с.

4. Суслов М. Локальна ідентичність як пріоритетний напрям у стратегічному плануванні розвитку територіальних громад. *Науковий вісник : державне управління*. № 2(8). 2021. С. 133-151. URL :<https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/download/173/168/488>

5. Угрин Л. Концептуалізація поняття «ідентичність» у дослідницьких стратегіях соціальних наук некласичного періоду. *S.P.A.C.E.* № 2. 2017. С. 4-10. URL :<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7343/Ugrin%20SPACE%202017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Зубченко Олександр,
кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціології
Маріупольського державного університету

КОЛАБОРАЦІОНІЗМ ЯК ПРОЯВ АНОМІЇ

Початок повномасштабної російської агресії проти України у лютому 2022 р. змусив нас по-іншому поглянути на феномен колабораціонізму на тимчасово окупованих територіях України. Ця проблема бере відлік із кінця зими 2014 р., коли на бік держави-агресора практично у повному складі перейшла тодішня верхівка Автономної Республіки Крим та Севастополя. Згодом, у гібридній формі, із одночасним збереженням окремих українських інститутів та інфільтрацією російських політичних та економічних практик, ми могли спостерігати виникнення та поширення колабораціонізму у т.зв. «ДНР» та «ЛНР». Разом із тим ситуація на землях Півдня та Сходу України, які ворогу вдалося захопити після 24.02.2022 р., суттєво відрізняється через намагання швидкого запровадження російських інституційних стандартів та масований військово-поліцейський терор.

За таких умов важливо зосередити фокус нашої уваги на ціннісній наповненості колабораціонізму. Адже співпраця з ворогом, як правило, виникає на тлі аномії. З одного боку, для українського соціуму аномічний стан є постійним і навіть звичним. Він розпочався у добу занепаду радянської системи, а надалі за часів незалежності ціннісно-нормативні орієнтири постійно трансформувалися. З іншого – окупація створила для жителів захоплених територій дилему прийняття нової псевдостабільності, заснованої на «духовних скрепах», чи збереження ціннісних пріоритетів, які були пов'язані із Україною. Кожен вирішує її по-своєму. «Аномічна людина стає духовно стерильною, відповідальною тільки перед собою, не відповідаючою ні перед ким. Вона знущається над цінностями інших людей. Її єдина віра – філософія